

Adviesrapport

"Meervoudig alliéren kan je inspireren"

Opleiding Pedagogiek
Lectoraat WFJO

ONDERZOEKERS:
WILSKE SCHOLTEN &
GABY TROMP

Datum: 10 januari 2022

Inhoud

FIGURENLIJST	2
H1: AANLEIDING	3
1.1 ONDERZOEK.....	3
TRAINING LECTORAAT.....	4
MEERVOUDIG ALLIËREN	4
1.2 PROBLEEMSTELLING	5
1.3 DOELSTELLING	5
H2: ONDERZOEKSOPZET	6
2.1 SOORT ONDERZOEK.....	6
2.2 PARTICIPANTEN	6
2.3 MEETINSTUMENTEN	7
2.4 DATA – ANALYSE	8
2.4.1 <i>Data-analyse van interviews en CIMO-analyse</i>	8
2.4.2 <i>Data-analyse van observatie les</i>	8
2.4.3 <i>Document analyse</i>	8
H3: RESULTATEN	9
H4: CONCLUSIE	9
H5: AANBEVELINGEN	11
H6: SUGGESTIES VOOR VERVOLGONDERZOEK	12
BIBLIOGRAFIE	14

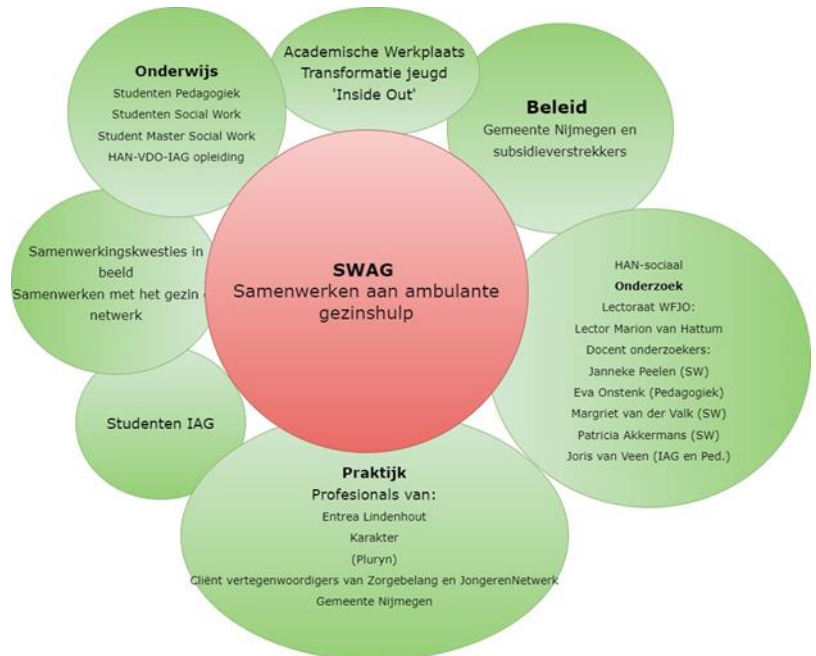
Figurenlijst

Figuur 1- Organogram SWAG (bron: eigen materiaal)	3
Figuur 2 - OnderwijsOnline weergave (bron: eigen materiaal)	11

H1: Aanleiding

1.1| Onderzoek

De plek waar het onderzoek heeft plaatsgevonden is het Lectoraat Werkzame Factoren Jeugd – en Opvoedhulp (WFJO) aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Het lectoraat bestaat uit een groep onderzoekers die onderzoek doet naar werkzame factoren binnen de jeugd – en opvoedhulp. Zij spitsen zich vooral op de werkzame factoren bij meervoudige alliantie. Meervoudig alliiëren gaat over de kracht van een samenwerkingsrelatie van een hulpverlener binnen het gehele gezin. Het lectoraat stelt zich ten doel dat er door praktijkgericht onderzoek bij te dragen aan het bevorderen van de effectiviteit van het samenwerken van uitvoerend jeugd – en gezinswerkers in de jeugd – en opvoedhulp. Het achterliggende doel hiervan is om effectieve jeugd – en opvoedhulp te realiseren (Hattum, 2018). Het lectoraat werkt vanuit een leernetwerk dat ook wel SWAG genoemd wordt. SWAG staat voor; Samen Werken aan Ambulante Gezinshulp, zie figuur 1. De informatie van dit figuur is verkregen vanuit een interne bron. SWAG bestaat uit verschillende samenwerkingspartners binnen de sociale sector. Hierbij zijn betrokken; Academische Werkplaats Transformatie Jeugd, Beleid, Onderzoek, Praktijk, Studenten IAG, Samenwerkingskwesaties in beeld en het onderwijs. Hierbij krijgen vierdejaars studenten Pedagogiek of Social Work een afstudeeropdracht, waar studenten samen met dit leernetwerk een onderzoek gaan doen.

Figuur 1- Organogram SWAG (bron: eigen materiaal)

De opleiding HAN Pedagogiek in Nijmegen is een praktijkgerichte opleiding. De opleiding onderscheidt drie niveaus: niveau 1 is studiejaar 1, niveau 2 is studiejaar 2 en niveau 3 is studiejaar 3 en 4. Vanaf jaar één werken studenten d.m.v. stages in de praktijk met jeugdigen en opvoeders. Een pedagoog richt in feite op het bevorderen van het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Ze houden zich ook bezig met opgroei – en opvoedstukken, het ondersteunen en begeleiden van zowel jeugdigen als ouders en andere betrokkenen (HAN University of Applied Science, 2021).

De visie van de opleiding Pedagogiek beschrijft dat studenten na de opleiding meervoudig kunnen alliiëren. In het opleidingsstatuut staat beschreven dat een HBO – pedagoog die afgestuurd is bij de HAN zich kenmerkt door een samenwerkingsgerichte houding te hebben. Hij gaat allianties aan met jeugdigen, opvoeders en hun netwerk en werkt interprofessioneel samen met andere professionals. Daarnaast werkt hij systeemgericht. Hiermee wordt bedoeld dat hij er vanuit gaat dat het gedrag en de ontwikkeling van kinderen, jongeren en opvoeders bepaald wordt door de contexten waarbinnen zij functioneren, zoals: het gezin, de school, de buurt en maatschappij (HAN University of Applied Science, 2021).

Binnen de opleiding Pedagogiek zijn er een aantal eindkwalificaties die een afgestudeerde moet voldoen aan het einde van de opleiding. Deze eindkwalificaties zijn formeel vastgesteld in de onderwijs – en examenregeling. Bij competentie één gaat het om samenwerkingsrelaties aangaan met kinderen, jongeren, opvoeders, hun netwerk en betrokkene professionals (HAN University of Applied Science, 2021). Deze competentie omschrijft wat meervoudig alliiëren is. Dat het van belang is om samenwerkingsrelaties aan te gaan met meerdere leden in het gezin.

Dit adviesrapport is opgesteld voor de opdrachtgevers die betrokken zijn bij ons afstudeeronderzoek.

De opdrachtgevers die betrokken zijn bij dit onderzoek zijn de inhoudscoördinator van leerjaar twee van de opleiding Pedagogiek en het lectoraat Werkzame Factoren Jeugd – en Opvoedhulp (WFJO). Na overleg met de opdrachtgever vanuit de opleiding is er voor gekozen om het adviesrapport meer te richten naar de opleiding dan naar het lectoraat WFJO, zodat de opleiding er mee aan de slag kan gaan. Het doel van dit adviesrapport is om de opdrachtgevers beredeneerd advies te geven over het onderzoek die er is gedaan binnen de opleiding Pedagogiek.

Training Lectoraat

Vanuit het Lectoraat Werkzame Factoren in jeugd – en opvoedhulp (WFJO) werd een training voor de onderzoekers aangeboden. In de training werd de focus volledig gericht op het begrip meervoudig alliiëren. Hierbij werd in groepsverband een training gegeven in het analyseren, coderen en observeren van beeldmateriaal van cliëntgesprekken en professionals. De methode die werd gebruikt voor het observeren van cliëntgesprekken heet de SOFTA. De SOFTA is een Nederlandse versie van de System for Observing Family Therapy Alliances. Dit is een meetinstrument om de werkrelatie tussen hulpverlener en meerdere cliënten te meten aan de hand van de vier dimensies van het begrip meervoudig alliiëren (Welmers-van de Poll, 2018). De vier dimensies van meervoudig alliiëren worden in de volgende paragraaf toegelicht. Met behulp van deze training en door te verdiepen in de literatuur is er een goed beeld gekregen van wat het begrip meervoudig alliiëren inhoudt. De training had als doel om ervaringskennis op te doen, zodat de onderzoekers expert werden in het begrijpen en het herkennen van het begrip meervoudig alliiëren.

Meervoudig alliiëren

Binnen de hulpverlening wordt er veel gesproken over alliantie. Alliantie bestaat uit drie componenten, namelijk; het doel van de behandeling, de taak en de relatie tussen hulpverlener en cliënt (Willemse & Hafkenscheid, 2009). Alliantie verwijst naar de kracht van de samenwerkingsrelatie tussen cliënt en hulpverlener. De persoonlijke band tussen de cliënt en zijn hulpverlener speelt een rol in deze samenwerkingsrelatie. Daarnaast is ook de overeenstemming die de cliënt en zijn hulpverlener bereiken over het doel en over de werkwijze waarmee dit doel gerealiseerd kan worden van belang (Hattum, 2018). Uit eerdere onderzoeken naar alliantie blijkt dat het zich tot op heden vooral gericht is op enkelvoudige alliantie (kind-therapeut, ouder-therapeut) (Hattum, 2018).

Sinds de transformatie in de jeugdwet in 2015 wordt er een nieuwe expertise van de hulpverlener verwacht. Ze moeten vanuit verschillende posities samenwerken met elkaar. Deze jeugdwet heeft als doel dat het jeugdstelsel gemakkelijker, efficiënter en effectiever zal worden. Het achterliggende doel is dat de kracht van de jongere versterkt wordt en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en omgeving. Met het inwerking treden van deze wet is alle jeugdhulp tot en met 18 jaar (of 23 jaar met uitloop) onder de verantwoordelijkheid en regie van de gemeente gebracht (van Andel, 2020). Meer dan ooit ligt de nadruk op de passende en samenhangende hulp voor de jeugdige en zijn gezin (Hattum, 2018). Er wordt van hulpverleners steeds meer verwacht dat het gehele netwerk van de cliënt wordt betrokken bij de hulpverlening. Dit betekent dat hulpverleners niet alleen te maken krijgen met het gezinssysteem, maar ook met verschillende (hulpverlening)instanties (Hattum, 2018). Dit wordt ook wel interprofessionele samenwerking genoemd. De interprofessionele samenwerking is nodig om kwalitatief goede eerstelijns zorg te geven aan cliënten met complexe zorgen. Er spelen binnen de interprofessionele samenwerking vijf concepten een rol, namelijk; 'delen', 'macht', 'partnerschap', 'proces van samenwerking' en 'onderlinge afhankelijkheid'. Echter blijkt dat het onrealistisch is om ervan uit te gaan dat makkelijk is om professionals bij elkaar te brengen en dat dit gelijk tot een vruchtbare samenwerking leidt. Hiervoor is veel investering nodig in de samenwerkingscompetenties. Een goede samenwerking tussen hulpverleners draagt bij aan de hoogste kwaliteit zorg (Akkermans & Stempel, 2020). Volgens Bolt (2017) gaat de gezinstherapeutische benadering ervan uit dat gedrag niet alleen voorkomt vanuit het individu, maar dat gedrag voorkomt uit de interactie binnen een systeem. Het vermogen om samen met verschillende partijen positieve allianties aan te gaan is van wezenlijk belang voor effectieve jeugdhulp (Hattum, 2018).

Volgens van Hattum (2018) is er tot op heden al veel onderzoek gedaan naar alliantie, maar vooral enkelvoudige alliantie. Het onderzoek waar de onderzoekers zich hebben gericht, was op het begrip meervoudig alliiëren binnen de opleiding Pedagogiek. Bij meervoudig alliiëren gaat het om het werken met gezinssystemen, waarbij de kennis over alliiëren met meerdere leden in het gezin nodig is. Daarnaast betreft meervoudig alliiëren ook de relatie tussen hulpverleners onderling. Het realiseren

daarvan wordt daarom gezien als een complexe activiteit (Hattum, 2018). Meervoudig alliiëren wordt uitgegaan van vier dimensies als het gaat om allianties met gezinnen:

1. Betrokkenheid in het hulpverleningsproces
2. Emotionele verbondenheid met de hulpverlener
3. Veiligheid in het therapeutisch systeem
4. Een 'shared sense of purpose' binnen het gezin oftewel een gezamenlijke doelperceptie (Hattum, 2018).

Meervoudige alliantie kan worden gemeten aan de hand van de SOFTA. De SOFTA is een Nederlandse versie van de System for Observing Family Therapy Alliances. Dit een meetinstrument om de werkrelatie tussen hulpverlener en meerdere cliënten te meten aan de hand van de vier dimensies van meervoudige alliantie en meer dan honderd verschillende gedragingen (Welmers-van de Poll, 2018).

In de introereede "Samenwerken als uitdaging voor effectieve jeugd – en opvoedhulp" van Marion van Hattum wordt het begrip meervoudig alliiëren uitgebreid toegelicht. Voor meer informatie zie https://www.han.nl/nieuws/2020/12/han-lector-van-hattum-bespleit-meervoudige-alliantie-in-jeugd-en-opvoedhulp/samenwerken_als_uitdaging_voor_effectieve_jeugd-en_opvoedhulp_door_marion_van_hattum_web.pdf

Voor de uitgebreide uitwerking van zaken, zoals de aanleiding, probleemstelling, doelstelling, onderzoeksopzet, resultaten, en conclusie, zie het onderzoeksverslag 'meervoudig alliiëren kan je inspireren'.

1.2| Probleemstelling

Om tot de probleemstelling te komen is er eerst een vooronderzoek gedaan. De reden dat er een vooronderzoek is gedaan, omdat het onderzoeksonderwerp nog breed was. Door middel van gesprekken met docenten en literatuuronderzoek kon er een probleemstelling geformuleerd worden.

Het onderzoek was gericht op het begrip meervoudig alliiëren binnen de opleiding Pedagogiek. Uit gesprekken met docenten van de opleiding bleek dat docenten weinig weten over wat het begrip meervoudig alliiëren inhoudt. Docenten konden wel benoemen wat het begrip alliantie inhoudt en dat het belangrijk is om een klik te hebben met een cliënt. Uit de gesprekken met docenten kwam voornamelijk naar voren dat docenten het meervoudige deel van het begrip meervoudig alliiëren niet volledig wisten uit te leggen en waar het uit bestaat. Vanuit de literatuur wordt gezegd dat dit begrip een belangrijk onderdeel is voor het worden van een hulpverlener. Zoals net hierboven al beschreven staat, wordt in de visie van de opleiding Pedagogiek beschreven, dat een HBO – pedagoog die afgestuurd is bij de HAN allianties aangaat met jeugdigen, opvoeders en hun netwerk en werkt interprofessioneel samen met andere professionals, oftewel meervoudig alliiëren. Docenten beamen ook wel dat het begrip meervoudig alliiëren een belangrijk onderdeel is voor het worden van een goede hulpverlener.

Uit de gesprekken met docenten is naar voren gekomen dat er verschillende begrippen binnen de opleiding gebruikt worden, terwijl ze hetzelfde bedoelen. Dit zorgt namelijk ook voor veel verwarring. Docenten hebben aangegeven dat hier meer aandacht aan besteedt moet worden. Daarnaast worden de begrippen meerszijdige partijdigheid en meervoudige alliantie met elkaar vergeleken, terwijl ze niet hetzelfde betekenen. Daarom was het van belang om samen met docenten te gaan kijken hoe het begrip meervoudige alliantie meer in het onderwijs geïmplementeerd kan worden, zodat ze handvatten krijgen om ermee aan de slag te kunnen gaan.

1.3| Doelstelling

Dit onderzoek had als doel om inzicht te krijgen in wat er nodig was om het begrip meervoudig alliantie binnen de opleiding Pedagogiek te kunnen implementeren, omdat vanuit de visie van de opleiding Pedagogiek blijkt dat een afgestuurde pedagoog dit moet kunnen. Daarnaast staat er in de eindkwalificaties van de opleiding dat het samenwerken met meerdere gezinsleden en betrokken professionals van belang is, omdat een afgestudeerde aan het einde van de opleiding hieraan moet

voldoen. Het overkoepelende doel van het onderzoek was om in samenspraak met docenten de kwaliteit van een afgestudeerde pedagoog te vergroten.

Over een afgestudeerde HBO-pedagoog van de HAN wordt door de opleiding Pedagogiek (2021) gezegd; "Hij gaat allianties aan met jeugdigen, opvoeders en hun netwerk en werkt interprofessioneel samen met andere professionals." Dit citaat wil zeggen dat een afgestudeerde pedagoog meervoudig alliiëren moet beheersen en dat dit dus ook wordt aangeboden binnen de opleiding. Daarnaast worden vanuit de opleiding Pedagogiek (2021) eindkwalificaties beschreven, waaraan een student moet voldoen. Competentie 1 is; "Gaat samenwerkingsrelaties aan met kinderen, jongeren, opvoeders, hun netwerk en professionals ten behoeve van het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren." Ook hieruit blijkt dat aan het einde van de studie een HBO-pedagoog moet kunnen samenwerken met de doelgroep. Daarnaast blijkt uit deze competentie dat een HBO-pedagoog samenwerkingsrelaties met meerder personen aan moet gaan, wat dus wil zeggen dat een HBO-pedagoog moet kunnen meervoudig alliiëren. Ook wordt er vanuit de leerlijn Betekenisvol Samenwerken (2020) gesteld dat het van belang is dat er binnen een opleiding per niveau gewerkt wordt aan het aangaan van meervoudige alliantie. Daarnaast wordt er vanuit de leerlijn een aanbeveling gedaan om een goed leerklimaat te creëren voor studenten en docenten om over meervoudige alliantie te leren (Akkermans & Stempel, 2020). Het is dus echt van belang dat er in kaart gebracht wordt wat er wel in het curriculum zit m.b.t. meervoudig alliiëren en wat nog niet en dat er gekeken gaat worden naar wat er nodig is om er voor te zorgen dat een afgestudeerde pedagoog kan meervoudig alliiëren. Voor meer informatie over de missie, visie en eindkwalificaties van de opleiding, zie het opleidingsstatuut:

(<https://www.han.nl/opleidingen/hbo/pedagogiek/voltyjd/praktische-info/02-11-2021-Opleidingsstatuut-Pedagogiek-voltyjd-2021-2022.pdf>). Voor de volledige leerlijn Betekenisvol samenwerken, zie: https://www.insideout.nl/media/download/downloads/20201112_Leerlijn_betekenisvolsamenwerken.pdf.

Er is gekozen voor de volgende onderzoeksvraag, omdat naar voren is gekomen dat er nog te weinig bekend is over meervoudig alliantie binnen de opleiding Pedagogiek. Hoewel er hierover weinig bekend is, blijkt vanuit de visie en eindkwalificaties van de opleiding dat meervoudig alliiëren wel een belangrijk begrip is binnen de opleiding Pedagogiek.

Onderzoeksvraag: Hoe kan er in samenspraak met docenten de vier dimensies van meervoudig alliantie in de opleiding Pedagogiek vormgegeven worden?

H2: Onderzoekopzet

2.1| Soort onderzoek

Het onderzoek was een kwalitatief onderzoek. Hierbij wordt vooral de nadruk gelegd op het analyseren van waarnemingen en wordt de aard van een verschijnsel onderzocht. Dit type onderzoek wordt vaak gebruikt om concepten, ervaringen en gedachten te begrijpen. Dataverzameling bestaat vooral uit interviews, literatuurstudie en observaties (Lucassen & Hartman, 2007). Er is voor kwalitatief onderzoek gekozen, omdat het onderzoek vooral gaat over ervaringen en visie vanuit de betrokkenen. Binnen het kwalitatieve onderzoek zijn er twee methodologieën, namelijk; de gesloten – en open methodologie.

Bij dit onderzoek is er volgens de open methodologie gewerkt. De open methodologie wil zeggen dat er nog weinig vastligt over, bijvoorbeeld; aantal interviews, aantal observaties etc. Bij open methodologie wordt er gedurende het onderzoek gekeken naar wat nodig is (Lucassen & Hartman, 2007). In dit onderzoek is uitgegaan van de open methodologie, omdat er nog weinig vast lag en er gedurende het onderzoek steeds wisselingen konden plaats vinden. Daarnaast was het een onderzoek waar nog weinig onderzoek naar is gedaan en waar eventueel een instrument voor ontwikkeld kon worden en daarbij was het zinvol om te kiezen voor kwalitatief onderzoek (Boeije, 2014).

2.2| Participanten

In het vooronderzoek zijn er gesprekken met studenten van de opleiding Pedagogiek geweest. Echter waren de studenten alleen betrokken in het vooronderzoek om een beeld te krijgen van de kennis die

zij hadden over het begrip. Er is voor gekozen om te gaan focussen op de docenten, omdat dit meer in het belang was van het onderzoek.

Tijdens het vooronderzoek zijn er gesprekken gevoerd met verschillende docenten. Er is gekozen om met docenten te spreken, omdat zij dagelijks te maken hebben met het curriculum en de kennisoverdracht doen naar studenten. Daarnaast was het van belang om te onderzoeken wat de huidige situaties was van docenten m.b.t. meervoudig allïeren.

De inhoudscoördinatoren van niveau één en twee van de opleiding Pedagogiek waren ook betrokken bij dit onderzoek. Zij waren de belanghebbenden bij dit onderzoek, omdat zij weten wat belangrijk is in het curriculum en weten welke docenten benaderd konden worden tijdens dit onderzoek. Tijdens het hoofdonderzoek is er een interview geweest met een docent van niveau 1 en onderwijskundige. Daarnaast is er een gesprek geweest met drie docenten van verschillende niveaus, twee inhoudscoördinatoren en een onderwijskundige.

2.3|Meetinstrumenten

De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op de data die is verzameld gedurende het onderzoek. De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op:

- Interviews met docenten
- Document analyse
- Interview docent niveau één
- Observatie les
- Interview onderwijskundige
- Een CIMO – analyse
- Deskresearch

In het vooronderzoek waren de interviews met docenten van belang om een beter beeld te krijgen van de huidige situatie binnen de opleiding. Echter kon deze informatie ook meegenomen worden in het hoofdonderzoek.

Aan de hand van de onderzoeksvraag was een document analyse van belang om inzicht te krijgen wat er bekend is in de lesstof m.b.t. meervoudig allïeren. Document analyse houdt in dat er een analyse wordt gedaan van opvattingen in bestaande documenten zoals medisch dossiers, rapporten en richtlijnen (Lucassen & Hartman, 2015). Er is gekeken naar alle OWE's van niveau één en niveau twee. Hierbij is gebruik gemaakt van Onderwijs Online. Alle OWE's zijn aan de hand van de vier dimensies bekeken. Ook is hierbij de SOFTA gebruikt om te onderzoeken of het aanleren van de gedragingen uit de SOFTA in de lesstof zitten, zodat helder wordt welke gedraging wel worden geleerd en welke niet. De gedragingen die voorkomen in de lesstof zijn per dimensie opgeschreven, zodat helder is welke dimensie veel voorkomen en welke niet.

Om meer inzicht te krijgen over wat er bij docenten bekend was over meervoudig allïeren in de lesstof is er een interview met een docent van niveau één geweest. Bij het interview met de docent is gebruik gemaakt van een halfgestructureerd interview. Dit wil zeggen dat van te voren een lijst is gemaakt met onderwerpen die besproken moeten worden. Hierbij is het van belang om bij elk nieuw onderwerp een beginvraag te hebben, dus er staan wel een aantal vragen vast (Baarda, 2020). Hier is voor gekozen, omdat er al enige informatie bekend was, maar er nog andere dingen konden spelen. Bij dit interview is er een interviewguide gemaakt aan de hand van de vier dimensies van meervoudig allïeren en zijn er onderwerpen opgesteld aan de hand van de document analyse. Hier is voor gekozen om een helder beeld te krijgen vanuit het perspectief van een docent, hoe een bepaalde dimensie voorkomt in het curriculum. Aan de hand van deze dimensies zijn de vragen bedacht, die antwoord kunnen geven op de deelvragen.

Vanuit de documentanalyse kwam naar voren dat er in het afstemmingsoverleg een gesprek met meerdere personen wordt gevoerd door een cliënt. Om er achter te komen wat er in de les al gedaan werd m.b.t. meervoudig allïeren en wat er nog mist, is er observatie gedaan. Observeren is een directe vorm van data verzamelen. Door dit te doen kun je meer inzicht krijgen in hoe bepaalde processen in de praktijk verlopen. Voor de hulpverlening is observeren één van de meest gebruikte werkvormen en is ook binnen het werkveld een wetenschappelijk verantwoorde methode (Celestin-Westreich & Celestin, 2012). Ook de observatie is aan de hand van de vier dimensies van de SOFTA gedaan, omdat dit dan vergeleken kon worden met de documentanalyse. Hierbij is een observatieschema gebruikt, waarin per dimensie beschreven werd wat er in voorkwam en wat niet.

Om er achter te kunnen komen hoe nieuwe lesstof geïmplementeerd wordt binnen het onderwijs is er een interview geweest met een onderwijskundige. De vragen die tijdens het interview gesteld werden, gingen over hoe en wanneer lesstof wordt geïmplementeerd wordt en wie daar verantwoordelijk voor is. Met deze informatie kon er gekeken worden of het mogelijk was om lesstof te implementeren, wat daar de beste wijze voor is en wie daarbij betrokken zijn.

Na alle informatie te verwerkt hebben, was het van belang om te kijken wat docenten nodig hebben om meervoudige alliantie te kunnen implementeren. Hiervoor is een CIMO-analyse georganiseerd. Samen met een groep docenten is gekeken naar verschillende werkvormen voor kennisoverdracht m.b.t. meervoudig alliiëren voor docenten binnen de opleiding Pedagogiek. Tijdens de CIMO – analyse is er besproken welke werkvormen van kennisoverdracht voor docenten passend zou zijn. Daarnaast er gekeken naar voor – en nadelen van bepaalde ontwerpvoorstellen. De keuze voor de docenten is gedaan op basis van het niveau waar zij les in geven en het OWE waar zij verantwoordelijk voor zijn.

Gedurende het hele onderzoek is er deskresearch uitgevoerd. Deskresearch is onderzoek dat achter een bureau uitgevoerd kan worden en ook wel literatuurstudie genoemd. Bij deskresearch wordt er gebruik gemaakt van bestaande gegevens in de vorm van algemene literatuur, databases en dergelijke. De bestaande gegevens worden gebruikt en geanalyseerd voor een nieuw doel (Fischer & Julsing, 2015). Door continu deskresearch uit te voeren kon er gekeken worden of wat er in de praktijk naar voren kwam of dit stroomlijnde met de literatuur.

2.4|Data – analyse

2.4.1| Data-analyse van interviews en CIMO-analyse

Om de data bij de interviews met docenten te analyseren, is er een contextual interview gehouden. Bij een contextual interview is het van belang om de belangrijke elementen uit te noteren en er een gespreksverlag van te maken (Veer et al., 2021). De gespreksverslagen zijn bij elk interview gemaakt en is er gekeken naar overeenkomsten in de data. Door dit te doen, kon de richting van het onderzoek bepaald worden en is uiteindelijk de onderzoeksvraag naar voren gekomen.

Er is voor gekozen om bij het interview met de docent en de onderwijskundige en de CIMO – analyse om het interview te transcriberen. Dat betekent dat het interview is opgenomen en daarna wordt het gehele gesprek uitgetypt. Aan de hand van het transcript is er gecodeerd. Coderen betekent het thematiseren of categoriseren van de onderzoeksgegevens. Er wordt daarna een code aangehangen. Hierbij is begonnen met open coderen. Het transcript wordt gelezen en wordt er relevante informatie met elkaar verbonden en gelabeld. Deze labels geven aan waar het over gaat in het fragment. Er wordt daarna gebruik gemaakt van selectief coderen. Hiermee wordt bedoeld dat er gekeken wordt naar relevante codes voor het onderzoek en welke antwoord geven op de onderzoeksvragen (Boeije, 2014). Er is gebruik gemaakt van acht verschillende codes. De codes die gebruikt zijn, zijn; meervoudig alliiëren, huidig onderwijs, implementatie, wensen en behoeften, onderwijsontwikkeling, deskundigheidsbevordering, SOFTA en opties onderzoek. De eerste zes codes zijn vooral gericht op de deelvragen. De laatste twee codes zijn vooral gebruikt om inzicht te krijgen in de kennis over de SOFTA. De code opties onderzoek is gemaakt om inzicht te krijgen in welke richting er opgegaan kon worden. Op basis van deze opties konden er keuzes gemaakt worden gedurende dit onderzoek. Door de codes te linken aan de deelvragen, konden de codes antwoord geven op de deelvragen.

2.4.2| Data-analyse van observatie les

Om de data van de observaties te analyseren, is gebruik gemaakt van een tabel. Elk tabel vertegenwoordigd één dimensie van het begrip meervoudig alliiëren. Doordat er per dimensie genoteerd wordt, kan er gekeken worden naar welke dimensie er het meest voorkomt. Door dit te doen, kan er geconcludeerd worden welke dimensies in de praktijk het meest voorkomen. Dit werd verder in een staafdiagram verwerkt.

2.4.3| Document analyse

Om de data van alle documenten goed te analyseren, is er gebruik gemaakt van het meten van de frequentie. Er werd zowel per OWE als per dimensie genoteerd welke gedragingen voor komen. Hierbij is ook bijgehouden hoe vaak een bepaalde gedraging voorkomt. Aan de hand van alle

gegevens zijn er grafische weergaves gemaakt. Dit betekent dat de gegevens verwerkt zijn in een gegroepeerde kolom (Baarda, 2017).

H3: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek kort toegelicht. Met behulp van de meetinstrumenten zijn deze resultaten beschreven.

Uit de resultaten is gebleken dat docenten binnen de opleiding Pedagogiek niet op een lijn zitten m.b.t. het begrip meervoudige alliantie. Het meervoudige deel van meervoudig alliantie vinden docenten moeilijk om uit te leggen. Vanuit de document analyse en de observatie van het afstemmingsoverleg bleek dat het begrip meervoudige alliantie verweven zit in de lesstof. De dimensies betrokkenheid en emotionele band komen in niveau één en twee frequenter voor dan de dimensies veiligheid en gezamenlijke doelperceptie. Zo komt de dimensie betrokkenheid op niveau 1 en 2 tussen de 15 en 22 keer voor. De dimensie emotionele band tussen 12 en 13 keer voor. De dimensie veiligheid tussen de 6 en 7 keer voor en de dimensie gezamenlijke doelperceptie tussen de 6 en 8 keer voor. Daarnaast bleek dat sommige gedragingen vanuit de SOFTA vaak in de lesstof voorkomen en sommige gedragingen komen nauwelijks voor. Het bleek dat de gedragingen van de dimensies betrokkenheid en emotionele band meer voorkomen dan de andere dimensies. Zo komen de gedragingen 2, 6 en 7 van de dimensie betrokkenheid veel voor en gedragingen 4,5 en 9 helemaal niet voor op niveau 1. Op niveau 2 komt gedraging 2 vaak voor en komt voor de rest elke gedraging een enkele keer voorbij. Bij de dimensie emotionele band is op niveau 1 vooral gedraging 8 die vaak aan bod komt en komen de gedragingen 4 en 5 niet voor in de lesstof. Op niveau 2 komen de gedragingen 3,6 en 9 veel voor, maar ook hier komen de gedragingen 4 en 5 niet voor. Bij de dimensie veiligheid op niveau 1 alleen gedraging 5 vier keer voor en komen de gedraging 3, 6 en 8 helemaal niet voor. Op niveau 2 komen gedragingen 1 en 5, drie keer voor en komt gedraging 8 niet voor. Bij de dimensie gezamenlijke doelperceptie op niveau 1 komt de gedraging 4 vier keer voor en is er geen gedraging die niet voorkomt. Op niveau 2 komen de gedraging 1 en 2 beide zes keer voor en is er ook hier geen gedraging die niet voorkomt. De enige kanttekening bij deze dimensie is dat er in lesstof vooral gekeken is naar individuele cliënten. Er is dus niet per se sprake van dat studenten leren dat ze dit met meerdere cliënten moeten kunnen.

Uit de resultaten bleek dat een kennisclip of een workshop tijdens een APV aangeboden kan worden om een grote groep docenten te bereiken. Het is volgens de deelnemers belangrijk dat er gekeken wordt naar de huidige kennisclips, omdat deze vooralsnog niet veel gebruikt worden en een aantal in een Teams omgeving zijn opgenomen, waardoor deze minder professioneel overkomen. Daarnaast bleek dat een training voor docenten aangeboden kan worden om te kijken hoe het begrip meervoudige alliantie een onderdeel in het curriculum kan worden en hoe die in het onderwijs ingebed kan worden. Verder bleek uit de CIMO – analyse eenduidigheid in de bewoordingen en in het beoordelingsformulier moet komen. Vanuit verschillende gesprekken met docenten is gebleken dat het van belang is dat er ingehaakt wordt op het onderwijs wat er nu al is. De dimensies van meervoudige alliantie kunnen worden toegevoegd aan het bestaande curriculum. Uit gesprekken is gebleken dat er in de hoorcolleges van niveau één mogelijk ruimte is voor een kennisclip over meervoudige alliantie. Daarnaast bleek uit de resultaten dat dit begrip meer passend is op niveau twee.

H4: Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag; “Hoe kan in samenspraak met docenten de vier dimensies van meervoudige alliantie in de opleiding Pedagogiek vormgegeven worden?” Om deze vraag te beantwoorden is er kwalitatief onderzoek gedaan naar het vormgeven van de vier dimensies van meervoudige alliantie in de opleiding Pedagogiek. De opleiding Pedagogiek stelt een afgestuurde HBO-pedagoog moet kunnen meervoudig alliiëren. Echter is gebleken dat dit vooralsnog weinig voorkomt in het curriculum. De vraag vanuit de opdrachtgever was dan ook om uit te zoeken wat er al bekend is binnen de opleiding over meervoudig alliiëren en wat er aan toegevoegd kan worden. Dat is de reden van het uitvoeren van dit onderzoek tot stand gekomen.

Uit de resultaten naar de huidige situatie van het meervoudig alliiëren binnen de opleiding Pedagogiek is gebleken dat alliiëren voorkomt binnen de opleiding. Echter blijkt dat dit vooral gericht is op het individueel alliiëren tussen een hulpverlener en een cliënt. Het individueel alliiëren is vooral gericht op

de dimensie betrokkenheid en emotionele band, waarbij de taak, relatie en doel van een enkele cliënt centraal staat (Willemse & Hafkenscheid, 2009). Van Hattum (2018) zegt dat sinds de transitie van de jeugdwet er steeds meer wordt gevraagd van de hulpverlener en dat er een steeds groter beroep gedaan wordt op het netwerk van de cliënt. Er wordt dan ook van de hulpverlener verwacht dat deze met meerdere cliënten en het netwerk samen kan werken (Hattum, 2018). De interprofessionele samenwerking van hulpverleners is nodig om tot een kwalitatief goede zorg voor cliënten met complexe problemen te komen. Daarnaast spelen er vijf onderliggende concepten een rol, namelijk; delen, macht, partnerschap, proces van samenwerking en onderlinge afhankelijkheid. Het blijkt dat het lastig is om hulpverlener bij elkaar te krijgen en een vruchtbare samenwerking tot stand te laten komen. Hiervoor is veel investering in de samenwerkingscompetenties nodig (Akkermans & Stempel, 2020).

Uit de resultaten blijkt dat de docenten van de opleiding Pedagogiek niet de volledige kennis hebben over het begrip meervoudig alliéren. Zij kunnen vertellen wat alliéren is, maar het meervoudige deel wordt lastiger. Daarnaast blijkt dat er meervoudige alliantie wel verweven is in de lesstof, maar ook hier gaat het vooral over het enkelvoudig alliéren. De dimensie betrokkenheid en de emotionele band komt aanzienlijk vaker voor dan de dimensies veiligheid en gezamenlijke doelperceptie. Hierbij is te zien dat er op niveau 1 minder meervoudige alliéren voorkomt dan op niveau 2. Een docent zegt hierover dat meervoudige alliantie weinig voorkomt in het curriculum, maar vanuit de documentanalyse blijkt dat alle dimensies voorkomen. Echter is dit wel minimaal. Daarnaast blijkt dat er in de lesstof veel verschillende begrippen gebruikt worden, waardoor er verwarring ontstaat bij studenten. Eenduidig en helder taalgebruik zorgt ervoor dat informatie sterk overkomt en het studenten aanzet tot het gebruik maken van de verkregen informatie (Everdingen, et al., 2014). Ook blijkt dat in de lesstof sommige gedragingen vanuit de SOFTA erg vaak voorkomen en sommige gedragingen nauwelijks. Ook hieruit blijkt dat de gedragingen van de dimensie betrokkenheid en de emotionele band meer voorkomen dan de andere twee dimensies.

Zoals hierboven is beschreven hebben docenten vooralsnog weinig kennis over het begrip meervoudig alliéren. Uit de resultaten blijkt dat zij behoefte hebben om hier meer kennis over te vergaren en parallel daaraan dat het geïmplementeerd wordt in het curriculum. In de resultaten komt naar voren dat er behoefte is aan deskundigheidsbevordering. Hoijtink, et al (2021) geeft aan dat deskundigheidsbevordering één van de kerntaken is van een professional, omdat er snel ontwikkelingen plaats vinden op het gebied van kennis en professionals dat niet kunnen leren op de oude kennis. Daarnaast komt naar voren dat een kennisclip samen met een workshop voor docenten tijdens de APV wenselijk zou zijn, zodat docenten deze nog terug kunnen kijken.

Voor docenten zou een kennisclip een versterker kunnen zijn voor een workshop en andersom. Doordat personen beter voorbereid zijn door het kijken van de kennisclip kan er in de workshop gericht aan de slag worden gegaan. Door een workshop naast een kennisclip te geven, kunnen personen daadwerkelijk aan de slag met de verworven informatie (Strien, Kirschner, & Grint, 2019). Ook komt uit de resultaten dat een training een manier zou kunnen zijn om de verkregen informatie eigen te maken. Om een start te maken, zouden de vaardigheidslijn docenten de training als eerste kunnen gaan volgen. Een vorm van training geven is de vaardigheidstraining. Hierbij is het doel dat deelnemers nieuwe competenties eigen maakt of verder ontwikkelen en deze effectief kan inzetten in de werkcontext (Blankestijn, 2016).

Uit de resultaten is ook gebleken dat de dimensies van meervoudige alliantie toegevoegd kunnen worden aan het bestaande curriculum. Zo kunnen op zowel niveau 1 als niveau 2 items worden toegevoegd, waardoor meervoudig alliéren meer terugkomt in de lesstof. Dit zou kunnen door middel van het toevoegen van een kennisclip op niveau 1. Op niveau 2 kan het OWE gezinsbegeleiding meer gericht worden op meervoudige alliantie door een ouderpaar te verplichten in plaats van één ouder. Daarnaast is er op niveau 2 het afstemmingsoverleg, waarin een student in gesprek gaat met meerdere personen. Hier zou meervoudig alliéren toegevoegd kunnen worden door verplicht iemand aan te laten sluiten, waarbij hard gewerkt moet worden om iedereen op één lijn te krijgen. Hierdoor moet de student harder werken om veiligheid te creëren en gezamenlijke doelperceptie te krijgen. Daarnaast zou een gezinsvoogd verplicht gesteld kunnen worden. Door een gezinsvoogd toe te voegen aan het gesprek moet de student meerdere belangen behartigen, namelijk; die van stiefvader, moeder en gezinsvoogd. Bronstein (2013) geeft ook vijf kerncomponenten van interprofessionele samenwerking namelijk; flexibiliteit, onderlinge

afhankelijkheid, nieuw gecreëerde activiteiten, reflectie op het proces en gezamenlijk eigenaarschap van doelen. Zo moet de student een gezamenlijk doel met de gezinsvoogd delen, wat leidt tot gedeelde verantwoordelijkheid. Daarnaast is de student afhankelijk van de gezinsvoogd om bepaalde doelen te behalen en andersom. Hierbij hoort een gedeelde visie die tot stand komt door compromissen te sluiten, waardoor een student flexibel moet zijn. Daarnaast door achter af te reflecteren (Nieuwenhuizen, 2016). De gezinsvoogd bekijkt de situatie vanuit jeugdbescherming, waarbij het gaat om de mate van veiligheid van de kinderen. Op niveau 2 wordt er plaats gemaakt voor dat studenten de dimensies veiligheid en gezamenlijke doelperceptie meer gaan ontwikkelen. Daarentegen zal er op niveau 1 kennis gemaakt worden met alle dimensies, maar kan daar geïnvesteerd worden in de dimensies betrokkenheid en emotionele band.

Ook is het belangrijk dat de lesstof terugkomt in de toetsing, omdat anders de student anders weinig doen met de verkregen informatie. Vanuit het behaviorisme wordt gezegd dat er een sterke relatie is tussen gedrag en consequentie. Dit wil zeggen dat wanneer studenten goed studeren ook de toets halen, dus meer gemotiveerd zijn om met de stof aan de slag te gaan die getoetst zal gaan worden (Glasbeek & Visser, 2018).

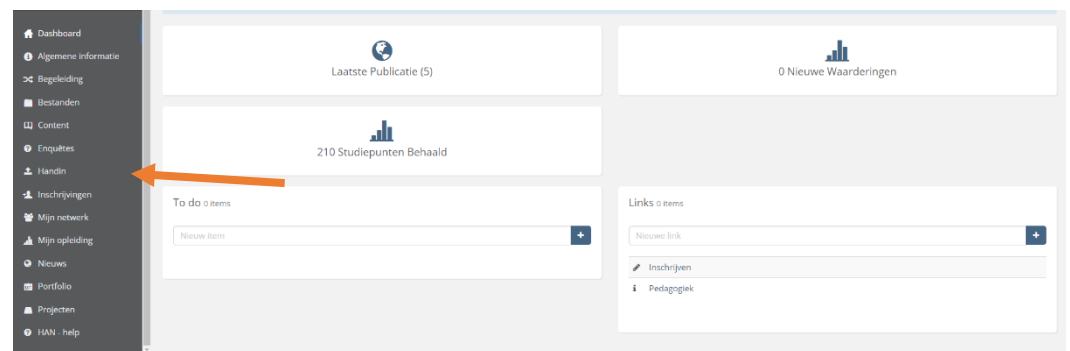
H5: Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de aanbevelingen beschreven. De aanbevelingen zijn gebaseerd op de resultaten en conclusie van het onderzoek. Daarnaast zijn er ook ideeën of suggesties vanuit de onderzoekers gegeven. Deze zijn dus niet vanuit de resultaten voort gekomen.

Analyse van kennisclips over het begrip meervoudige alliantie

Uit de resultaten bleek dat er de afgelopen jaar een onderzoeksgroep is geweest die een kennisclip met elkaar hebben gemaakt. Ook is er een clip die via de Teams omgeving is opgenomen, waar het begrip meervoudig alliantie wordt uitgelegd. Hierdoor lijken kennisclips minder professioneel. Het zou mooi zijn als er kritisch gekeken wordt naar de huidige kennisclips. Door kritisch te gaan kijken, kan het als resultaat hebben dat de clips verbeterd worden of wellicht een nieuw clip gemaakt moet worden. Hierdoor wordt hopelijk het gebruik van deze kennisclips hoger. Het is wenselijk dat ze kennisclip voor iedereen gemakkelijk te vinden zou zijn. Een mogelijk plek hiervoor zou

OnderwijsOnline zijn, maar een voorwaarde zou dan moeten zijn dat deze te aller tijde te vinden is. Een idee hiervoor zou zijn dat er een keuzeoptie komt, links van de pagina, waar ook andere keuzes naar tabbladen te vinden zijn. Zie figuur 2.

Figuur 2 - OnderwijsOnline weergave (bron: eigen materiaal)

Daarnaast kan de verandering of vernieuwing van een kennisclip ook in het onderwijs geïmplementeerd worden. Docenten hebben aangegeven dat zo'n kennisclip ook tijdens de les getoond kan worden. De kennisclip kan bijvoorbeeld op niveau één tijdens hoorcolleges gebruikt worden, zodat er eerder gestart wordt met kennis over te dragen aan studenten m.b.t. meervoudig alliantie. Daarnaast zou het wenselijk zijn om op niveau 2 bij het OWE afstemmingsoverleg ook een kennisclip te tonen. Dit zou dezelfde kunnen zijn als op niveau 1, zodat het fungeert als herhaling, maar dat dit zou eventueel ook een verdiepende kennisclip kunnen zijn.

Een workshop aanbieden voor docenten binnen de opleiding Pedagogiek

Uit de resultaten van het onderzoek is ook gebleken dat een workshop aangeboden kan worden om het begrip meervoudig alliantie bekend te maken onder docenten van de opleiding Pedagogiek. Een wenselijke plek hiervoor zou het APV (algemene personeelsvergadering) zijn. Hierbij kan er

informatie gegeven over meervoudige alliantie en kan er net wat dieper op de materie ingegaan worden dan bij een kennisclip. Hierdoor wordt er actief aan de deskundigheidsbevordering m.b.t. meervoudig alliiëren gewerkt. Een aanvulling op deze workshop zou de kennisclip kunnen zijn. Dit zal de inhoud van de workshop kort kunnen beschrijven voor mensen die wellicht niet bij de APV aanwezig kunnen zijn. Daarnaast zal de kennisclip als naslagwerk kunnen fungeren voor als iemand zijn of haar geheugen zou willen oprispen. Hierbij zou een link gelegd kunnen worden naar de vorige aanbeveling. De kennisclip voor studenten zou ook prima gebruikt kunnen worden voor de docenten.

Een training aanbieden voor docenten vaardigheidstraining binnen de opleiding Pedagogiek

Uit de resultaten bleek dat er ook een training voor docenten aangeboden kan worden. Deze training kan een manier zijn om de verkregen informatie eigen te maken. Docenten geven aan dat een klein groep docenten een training kunnen volgen en vervolgens weer andere collega's hierin trainen. Een passende groep hiervoor zouden de docenten van de vaardigheidstraining zijn. Zij trainen samen met de studenten de vaardigheden van onder andere meervoudige alliantie. Het zou wenselijk zijn dat zij als eerst een training krijgen over meervoudige alliantie. Hierbij kan actief getraind worden met bijvoorbeeld het analyseren van beeldmateriaal a.d.h.v. de SOFTA, rollenspel en samen brainstormen over wat een passende manier is om meervoudige alliantie verder in te kunnen bedden binnen het curriculum.

Eenduidigheid in de bewoordingen en in het beoordelingsformulier

Uit de resultaten is gebleken dat er eenduidigheid in de bewoordingen en in het beoordelingsformulier moet komen. Er worden binnen de opleiding Pedagogiek verschillende begrippen gebruikt, terwijl ze hetzelfde bedoelen. Dit zorgt voor verwarring bij studenten. Uit de resultaten bleek dus dat het wenselijk is om eenheid te gaan creëren in het gebruik van begrippen. Een manier om dit te gaan creëren is om de theorie van het meervoudige alliantie te gebruiken. Hierbij zijn vier duidelijke dimensies, waarbij helder beschreven staat wat daar onder valt. Een optie zou kunnen zijn om ook de beoordelingsformulieren, waar mogelijk, op te delen in deze vier dimensies, zodat studenten weten waar ze aan toe zijn. Hierbij zouden ook de gedragingen vanuit de SOFTA benut kunnen worden om zo letterlijke vaardigheden te kunnen toetsen.

Toevoeging meervoudige alliantie op niveau 2

Uit de resultaten is gebleken dat vooral op niveau 2 winst valt te behalen m.b.t. meervoudig alliiëren. Zo zou bij het OWE gezinsbegeleiding wenselijk zijn om een ouderpaar verplicht te stellen. Hierdoor kan een student alvast oefenen met het in gesprek gaan met meerdere mensen. Hierdoor zal de student ook veiligheid moeten creëren en de neuzen dezelfde kant op krijgen oftewel, gezamenlijke doelperspectie. Daarnaast zou een voogd ook verplicht gesteld kunnen worden. Cliënten reageren anders wanneer een voogd aanwezig is en een taak van de student kan zijn om dit te voorkomen door veiligheid te bieden. Een mogelijkheid hiervoor zou zijn om een extra acteur in te schakelen. Mocht dit niet kunnen i.v.m. financiële omstandigheden, kunnen studenten deze rol invullen. Het is dan belangrijk dat een student weet hoe die rol in te vullen als bijvoorbeeld stiefvader. Dit vergt dan enig onderzoek over hoe zo iemand reageert, zodat zij zich extra kunnen inleven. Het inleven geldt voor de stiefvader, maar geldt ook in de rol als hulpverlener. De student zal meer inzicht krijgen in hoe de stiefvader iets ervaart en kan dat wellicht meenemen in de taak als hulpverlener.

Aanbeveling vanuit ervaringen van de onderzoekers

Deze aanbeveling staat los van de resultaten, maar is puur een tip voor als er een volgend groepje aan slag gaat. In het begin van het onderzoek hebben wij best wat moeite gehad om op te starten. We vonden het lastig om de juiste mensen te vinden, waardoor er helaas tijd is verloren. Wij zouden jullie nog mee willen geven dat er wellicht vanuit de opleiding een vast aanspreekpunt is, die je direct vanaf het begin kan benaderen. Hierdoor heb je gelijk helder wie nou je opdrachtgever is en wat er verwacht wordt. Wellicht zou er dan iemand bij de start van bijvoorbeeld de training aanwezig kunnen zijn vanuit de opleiding.

H6: Suggesties voor vervolgonderzoek

In dit hoofdstuk zullen suggesties voor eventueel vervolgonderzoek gegeven worden, zodat dit verder opgepakt kan worden in de toekomst. Deze suggesties zijn beschreven vanuit de aanbevelingen.

Analyseren van de kennisclips + workshop aanbieden

Zoals hierboven al beschreven staat, zou het wenselijk zijn dat er gekeken wordt naar de kennisclips en deze te verbeteren of vernieuwen. In het vervolgonderzoek zou er misschien ook ruimte kunnen zijn om een workshop aan te bieden tijdens de APV en daarbij ook de kennisclip te promoten.

Training voor docenten

Het zou mooi zijn dat er een training zou komen voor de docenten van de vaardigheidslijn. In de aanbevelingen staan al wat ideeën vanuit docenten hoe zij een training voor zich zouden zien.

Beoordelingsformulier aanpassen

Het zou wenselijk zijn als er nog een vervolgonderzoek gedaan zou worden over hoe de beoordelingsformulieren aan te gaan passen. Wellicht gaat dit samen met een andere suggestie

Toevoegen van meervoudige alliantie

Een vervolgonderzoek zou kunnen zijn om de aanbeveling die hierboven beschreven staat ook te gaan testen, zodat ook geconcludeerd kan worden dat het daadwerkelijk zo is.

We hebben gedurende het onderzoek keuzes moeten maken, waardoor we niet overal aan toegekomen zijn. We hebben nog wel wat ideeën over twee mogelijke vervolgonderzoeken

SOFTA implementeren in het curriculum

De SOFTA geeft heel veel inzicht in hoe meervoudige alliantie er uit ziet en het helpt om te reflecteren op je eigen handelen. Het zou mooi zijn als er in een vervolg onderzoek gedaan wordt of dit ook mogelijk is in het onderwijs.

Stage opdracht

In de stage leert iedereen pas echt de praktijk kennen. Hier is ook daadwerkelijk meervoudige alliantie te zien. Wellicht zou dit in een stageopdracht verwerkt worden. Dat er per niveau tijdens de stage ook gerefereerd wordt aan meervoudige alliantie.

Bibliografie

- Akkermans, P., & Stempel, J. (2020, november 12). Levende leerlijn betekenisvol samenwerken. *levende leerlijn betekenisvol samenwerken*. Nijmegen, Gelderland, Nederland: HAN.
- Baarda, B. (2017). *Basisboek methoden en technieken: kwantitief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Groningen: Noordhoff.
- Baarda, B. (2020). *Basisboek interviewen: Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Noordhoff.
- Blankestijn, S. (2016). Trainerstool. TvOO.
- Boeije, H. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Boom.
- Bolt, A. (2017). *Het gezin centraal: Handboek voor ambulante hulpverleners*. SWP
- Celestin-Westreich, S., & Celestin, L.-P. (2012). *Observeren en rapporteren*. Amsterdam: Pearson.
- Everdingen, J. v., Dreesens, D., Brugers, J., Swinkels, J., Barneveld, T. v., & Weijden, v. T. (2014). *Handboek evidence-based richtlijnontwikkeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Fischer, T., & Julsing, M. (2015). *Onderzoeksvaardigheden*. Noordhoff Uitgevers.
- Glasbeek, H., & Visser, K. (2018). Motiveer mij Intrinsiek! *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 7.
- HAN University of Applied Science. (2021). *Opleidingsstatuut Pedagogiek*. Geraadpleegd op 15 september, Opgehaald van han.nl: <https://www.han.nl/opleidingen/hbo/pedagogiek/voltijd/praktische-info/01-07-2021-Opleidingsstatuut-Pedagogiek-voltijd-2021-2022.pdf>
- Hattum, M. v. (2018). *Samenwerken als uitdaging voor effectieve jeugd - en opvoedhulp*. Geraadpleegd op 6 september 2021, Opgehaald van han.nl: https://www.han.nl/nieuws/2020/12/han-lector-van-hattum-bepleit-meervoudige-alliantie-in-jeugd-en-opvoedhulp/samenwerken_als_uitdaging_voor_effectieve_jeugd-_en_opvoedhulp_door_marion_van_hattum_web.pdf
- Hojtink, M., Spierts, M., Pelt, M. v., Roose, R., & Verharen, L. (2021). Professionalisering. *Vakblad Social Work*, 8-12.
- Lucassen, & Hartman, o. (2007). *Kwalitatief onderzoek*. Deventer: Bohn Stafleu van Loghum.
- Lucassen, P., & Hartman, T. o. (2015). *Kwalitatief onderzoek; Huisarts en wetenschap*.
- Nieuwenhuizen, W. (2016). *Samen kunnen we alles beter; een mixed methods onderzoek naar interdisciplinaire samenwerking door jongerenwerkers in Amsterdam*. Geraadpleegd op 6 januari 2022, Opgehaald van Utrecht University: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/336529>
- Straver-Kramer, M. (2013). Wat fijn, een nieuw JGZ richtlijn. *JGZ*, 71.
- Strien, J. v., Kirschner, F., & Grint, L. v. (2019). Wat levert het gebruik van kennisclips op? *Onderwijsinnovatie*, 17.
- van Andel, H. (2020). Kinder- en jeugdpsychiatrie als onderdeel. *TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE*, 101.
- Veer, J. v., Wouters, E., Veeger, M., & Lugt, R. v. (2021). *Ontwerpen voor zorg en welzijn*. Bussum: Coutinho.
- Welmers-van de Poll, M. (2018). Alliantie in beeld. *Boom*, 28.

Willemse, Y., & Hafkenscheid, A. (2009). Stagnaties in de therapeutische alliantie signaleren en repareren. *Tijdschrift voor psychotherapie*, 342-357.